

neprůhledná přítomnost

Annie Ernauxová

Paměť dívky

Host, 2023, překlad Tomáš Havel, 160 stran

TEXT ADÉLA PÓLKA

FOTO FRANCESCA MANTOVANI

HODNOCENÍ 90 %

Dalo by se s nadsázkou poznamenat, že Annie Ernauxová, francouzská spisovatelka, dostala v roce 2022 Nobelovu cenu za svůj život, totiž za to, jak o něm píše. Skrze knihu Roky, která mapuje její život v kontextu historických událostí asi nejobsáhleji, se autorka dostala do širšího povědomí i u nás. Paměť dívky, která stylem psaní Roky lehce předznamenává, vyšla ve Francii už v roce 2016. Ze stylu je poznat autorčin svérázný rádo by deníkový, a přitom kritický postup. Nelze mluvit přímo o deníku, protože odstup, se kterým svou vlastní minulost nazírá a znovu objevuje, by v psaní tady a teď stěžejně dosáhla.

Na nevelké ploše popisuje poměrně krátký, avšak krucifiální okamžik ve svém životě. Jak sama v interview pro La Grande Librairie říká, dlouho jí trvalo, než dokázala tuhle svou kapitolu vytáhnout ven, přiznat ji před světem a napsat o ní novelu. „Začínala jsem sebe samu přetvářet v literární bytost, v kohosi, kdo všechno prožívá tak, jako by o tom jednou mělo být napsáno,“ píše v knize a manifestuje tak osobitý zcizovací postup. „Dívka na fotografii je cizinka, která mi odkázala svou paměť.“ Rekonstrukce někoho, kým dávno není. Zcizení dovoluje uchopit intimní látku a napsat o ní, jako by nebyla vlastní.

Postava Annie bojuje s vnitřní potřebou dospět, skoncovat s panenstvím, zapadnout mezi vrstevníky, kterými nejsou jen spolužačky z dívčí školy, a vymanit se z nadvlády rodičů z maloměsta. Z popisu toho, jak k tomu přistupuje v roce 1958 na letním táboře skrze vlastní pravidelné znemožňování, je cítit, jak se autorka za své někdejší já styděla. Ve snaze o to být napřesrok lepší a ukázat světu, že už je dál, dospěje k bulimii. Poměrně klasický model, který je popsán stručně, výstižně a zároveň věrohodně. Jisté mistrovství spočívá v tom, na kolik si autorka dokáže vybavovat drobné detaily a vnímání z doby vzdálené padesát let. Dřív to nešlo, nelze podle ní prohlédnout slepotu vůči okamžiku, který aktuálně prožíváme.

Přítomnost je neprůhledná. Až časový odstup dovoluje si věci utřídit a věčně je pojmenovat. Paměť dívky je o tělesnosti, touze po sexu

a návratu vymizelého cyklu. Ernauxová nepřichází s ničím objevným v životě dospívající dívky. Zažila zkrátka to co mnohé. „Že se stává předmětem soustavné a potlačované touhy, již lze vyhovět jedině za cenu poklesku a hanby (...) kdy už budu zase normální, kdy už přestanu být takováhle.“ Z vážnosti, s jakou autorka situaci popisuje, je evidentní, že tyto věci mají nemalé důsledky na další vývoj jejího života. „Popis jídla v románu mě vzruší stejně jako erotická scéna.“

Přidanou hodnotou je jakási až filozofická kultivovanost a otevřenost v jednom. Kulisami je historický kontext, který není hodnotící, jen se tady konstatuje. Ostatní postavy příběhu označuje pouze začátečními písmeny, což může být praktické, nikdo není napřímo konfrontován. Zároveň jsou pro čtenáře tyto postavy z okolí protagonistky Annie jakoby bez tváří, jako stíny z minulosti. „Kvůli niterné vyprahlosti jsem ostatní bytosti viděla jen z odstupů.“

Ernauxová, která byla celý život učitelkou literatury, si na svém vlastním životě tříbí spisovatelské principy a postupy. Překladatel Tomáš Havel se musel potýkat s nelehkými myšlenkovými pochody a složitými větnými skladbami plnými vsuvek a rozdělených vedlejších vět, které jsou pro psanou francouzštinu poměrně příznačné. Dlužno dodat, že zachování této větné skladby v podobě četných pomlček, které věty krájí a zase spojují dohromady, může být pro tuzemského čtenáře snadno nepřehledné. Záměrem bylo nejspíš zachovat styl autorky co nejvěrněji.

Je otázkou, jak pojímat některé lokalizační pasáže, jako jsou generační nadávky mezi studenty nebo překlady nářeků, které se v češtině v překladu nerýmují a působí kostrbatě. „Nechceš-li už víc / Vrátím ji do kaťátek / čačača, čačača...“ Možná by nerušila poznámka pod čarou s originálem. Frankofonní čtenáře by mohla pobavit.

Paměť dívky je možná terapeutické psaní, nicméně obohacené o kvalitní jazykovou výstavu, intelektuální vyzrálost a skutečně nic neomlouvající nadhled.

**„K čemu však slouží psaní, když ne k odkrývání zasutého, byt' mělo jít jen o jednu jedinou záležitost (...)
a díky ní pak můžeme pochopit
– unést – to, co se nám děje, i to,
co sami děláme?“**

